GÜNCEL HADİS MESELELERİNİN ANLAŞILMASI VE YORUMLANMASI

Editörler:
İbrahim Özcoşar
Ali Karakaş
Fikret Özçelik
İsmail Kanbaz

DİVAN Kitap

DİVAN Kitap

ISBN: 978-625-7263-34-4
YAYINEVİ SERTİFİKA NUMARASI: 14320

Dicle Üniversitesi | Mardin Artuklu Üniversitesi | Bingöl Üniversitesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Kayapınar Belediyesi | İlim Yayma Cemiyeti Diyarbakır Şubesi | Kadim Akademi | Uluslararası Müslüman Alimleri Dayanışma Derneği

GÜNCEL HADİS MESELELERİNİN ANLAŞILMASI VE YORUMLANMASI

1. Baskı, 2022

Editörler: İbrahim Özcoşar, Ali Karakaş, Fikret Özçelik, İsmail Kanbaz

Kapak ve İç Tasarım: Zafer Yılmaz

Baskı-Cilt: Deren Matbaacılık Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. No:9/Z
Beylikdüzü / İstanbul Tel: (212) 875 48 86

DİVAN KİTAP
Tahtakale Mah. Ayçiçeği Sok. No: 8/10 D:6 Avcılar / İstanbul
Tel-Faks: (212) 803 40 42
www.divankitap.com.tr / divankitap@gmail.com

Bu kitabın tüm hakları "Editörler Kurulu"na aittir. İzinsiz kopyalanması yasaktır, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitapta yer alan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

DİVAN KİTAP Matbaacılık Basın Yayın Dağıtım ve Ajans Hizmetleri Ltd. Şti. yayın markasıdır.

NİKÂH BÖLÜMÜ ÖZELİNDE TAHÂVÎ'DE KUR'ÂN'A ARZ

Ayşegül TOPRAK
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

GİRİŞ

Hadislerin metne yönelik tenkidinde uygulanan Kur'ân'a arz yöntemi, tarih boyu İslam ilim geleneğinde birtakım tartışmaların gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu tartışmalar daha ziyade arz yönteminin, hadis tenkidine dair klasik usulleri işlevsiz hale getirmesi endişesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Zira bir hadisin Kur'ân'a arz edilmesi, senedinin kritiğinden önce muhteva tenkidine başvurulmasını gerektirir. Klasik hadis usulü kriterlerine göre ise muhteva tenkidine, sened sağlamlığı kanıtlandıktan sonra başvurulur. Nitekim bir hadisin uydurma oluşu ancak ve ancak senedindeki yalancı raviden tespit edilebilir. Bu açıdan arz yönteminin sözü geçen sıralamayı bozduğu söylenebilir. Diğer taraftan arz yönteminin, senedi sağlam olan hadisleri de Kur'ân'a aykırılık sebebiyle işlevsiz hale getirmesi kaçınılmazdır. Bu noktada Kur'ân'a arz yöntemi, gerek klasik hadis usulü kriterlerin sıralamasını bozduğu gerekse sahih senedli hadisleri amel dışı bırakması nedeniyle İslam âlimlerinin; özellikle de ehl-i hadis mensuplarının eleştirilerinin hedefi haline gelmiştir.

Kur'ân'a arz metodunun konusunu çoğunlukla birbiriyle ihtilaflı olan hadisler teşkil eder. Bu tebliğde Hanefi âlimlerden Tahâvî'nin Kur'ân'a arz yöntemini ihtilaflı hadislere uygulama biçimi, *Şerhu me'âni'l-âsâr*'daki nikâh bahsi özelinde ortaya konacaktır. İlgili kapsamda Tahâvî'nin kullandığı arz yöntemi için yukarıda bahsi geçen sakıncalı durumların söz konusu olup olmadığı ve klasik hadis usulü kriterlerine ne ölçüde bağlı kalındığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Kur'ân'a arz metodu müstakil olarak bazı çalışmaların konusu olmakla beraber[1] bu metodun Tahâvî'ye has bakış açısıyla ele alındığı bir çalışma henüz

[1] Ahmet Keleş, "Hadislerin Kabulü ve Reddinde Kur'ân'a Arz Yöntemi", *İslam geleneğinde ve modern dönemde hadis ve sünnet*, ed. Bünyamin Erul, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi (KURAMER), İstanbul 2020, 467-501; Kamil Çakın, "Hadisin Kur'ân'a Arzı Meselesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34/ (1985), 237-262; İbrahim Özdemir, "İmâm Şâfiî'de Hadisin Kur'ân'a Arzı", *Diyanet İlmi Dergi* 54 (2018), 13-38; Salahattin Polat, "Hadislerin Kur'ân'a

yayımlanmamıştır. Bu tebliğ hazırlanırken kullanılan kaynaklar, çalışmanın ana kaynağı olan *Şerhu meʿâni'l-asâr*[2] ve temel hadis metinlerinden oluşmaktadır. Ayrıca gerekli görülen hallerde *Şerhu meʿâni'l-asâr*'ın tercümesinden[3] de istifade edilecektir.

Tahâvî'ye özgü Kurʿân'a arz metodu nikâh bahsi özelinde iki başlık altında incelenecektir. Bu başlıklar Tahâvî'nin ilgili metoda başvurma amaçları doğrultusunda oluşturulmuştur. Bunlardan biri tevilini destekleme amacına, diğeri şerʿî bir konudaki görüşünü temellendirme amacına yöneliktir.

Tevili Destekleme Amacıyla Kurʾân'a Arz

Tahâvî, çelişkili hadis grupları arasındaki ihtilafı giderirken gerek gördüğü durumlarda tevile başvurur. Bunu uygularken ilgili konu hakkında yapmış olduğu yorumu Kurʿân'dan delil getirmek suretiyle temellendirmeye ve desteklemeye çalışır. Çünkü Tahâvî'ye göre ihtilaflı hadis gruplarının hangi ihtimallere göre yorumlanacağına ancak kitap, sünnet veya icmâʿdan delil getirilerek karar verilebilir.[4]

Örneğin kadının velisi olmaksızın nikâhlanması konusundaki ihtilaflı haberlere dair tevilini desteklemek için arz metodunu kullanmıştır. Bu hususta her ikisi de Âişe'den gelen çelişkili iki haber vardır. Bunlardan birinde Hz. Peygamber "*Velisiz nikâh olmaz*"[5] buyurmuş, diğerinde ise Âişe, Hafsa binti Abdurrahman'ı yanında velisi olmaksızın nikâhlamış ve Hafsa'nın velisi geri döndüğünde dahi nikâh geçersiz sayılmamıştır[6]. Tahâvî'ye göre Hz. Peygamber'in velisiz nikâhı yasakladığını bilmesine rağmen Âişe'nin bunu uygulaması mümkün değildir; dolayısıyla birinci rivâyet fasit olmalıdır[7]. İlk rivâyeti ikinciye göre sıhhat bakı-

---

Arzının Problemleri", *Sünnetin dindeki yeri / Tartışmalı ilmi toplantılar dizisi*, ed. Heyet, Ensar Neşriyat, İstanbul 1998); Hüseyin Güleç, "Âhâd Haberlerin Kur'ân'a Arzı", *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 1/2 (2017), 1-17; Sahip Beroje, "Şâfiî'nin Sünnetin Kur'ân'a Arzı Yöntemine Yönelttiği Eleştiriler ve Muâraza Problemine Yaklaşım Tarzı", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 17 (2011), 207-232.

[2] Ebû Caʿfer Ahmed et-Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, nşr. Muhammed Seyyid Cadelhak - Muhammed Zührî en-Neccâr, ʿÂlemü'l-Kütüb, Kahire 1415/1994).

[3] Ebû Caʿfer Ahmed et-Tahâvî, *Hadislerle İslam fıkhı*, çev. M. Beşir Eryarsoy, Beka Yayıncılık, İstanbul ts..

[4] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/10. Bu ifadeye göre Tahâvî yorumunu temellendirmeye çalışırken yalnızca Kurʾân'dan değil; sünnet ve icmâʾdan da istifade eder ancak bu tebliğ temelde Kurʾân'a arz konusunu ele aldığı için diğer iki unsura değinilmeyecektir.

[5] Ebû Îsâ Muhammed et-Tirmizî, *Sünen*, nşr. Beşâr ʿAvvâd Maʿrûf, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut 1419/1998), Nikâh, 15; Ebû Abdillâh Muhammed İbn Mâce, *Sünen,* nşr. Şuʿayb Arnaʾût v.dğr., Dârü'r-Risâleti'l-ʿÂlemiyye, Kahire 1430/2009, Nikâh, 15; Ebû Abdillah Ahmed b. Hanbel, *Müsnedu Aḥmed*, Cemʿiyyetu Merkezi'l-İslâmî, Dârü'l-Minhâc, Beyrut1431/2010, 6/47, 66, 166.

[6] Ebû Abdillâh el-Asbahî İmâm Mâlik, *Muvattaʾ*, Müʾessesetü Zeyd b. Sultan, Abu Dabi 1425/2004, Talâk, 15.

[7] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/8. Bu bilgiden hareketle Tahâvî'nin bu ihtilaflı haberler hakkında ilk olarak sıhhat bakımından bir tercihe gittiği ve ikinci haberi kabule daha şayan gördüğü anlaşılır. Ancak sonraki açıklamalarında ilk rivâyeti, ikincisiyle uyum sağlayacak şekilde yorumladığı görülmektedir. Bu durumda iki ihtimal söz konusu olabilir. Birincisi, burada kullanmış olduğu "fasit" kelimesiyle manen bir tutarsızlığı kastetmiş olabilir; dolayısıyla sonraki açıklamaları da bu düşüncesine yöneliktir denebilir. Fakat bu şekilde anlaşılırsa fasit ifadesinden sonra iki rivâyet ara-

mından daha zayıf bir konumda gören Tahâvî, birincinin yine de ikinci rivâyetteki tutumla çelişmediğini farklı manalara gelme ihtimaliyle ortaya koymaya çalışır. Bu hususta zikrettiği üç farklı manadan yalnızca birinin muhtemel olduğunu ifade eder ve bunu da Kurʾân'daki benzer bir kullanımla destekler.

Şöyle ki: Tahâvî'ye göre "*Velisiz nikâh olmaz*" sözündeki *veli*den kastedilen küçük kız çocuğun babası, cariyenin efendisi olabilir veya bu ifade aklı bâliğ hür bir kadının kendini evlendirme hakkına sahip olmasına işaret ediyor olabilir. Eğer *veli* ifadesi bu şekilde yorumlanırsa velâyet hakkı olan kişiden başka hiç kimsenin nikâhlama yetkisine sahip olamayacağı anlaşılır. Bu türden kullanımların esasında dilde mevcut olduğunu iddia eden Tahâvî "*Velisi adaletle yazdırsın*"[8] âyetini bu konuda delil gösterir. Bu âyette sefih, zayıf veya kendi yazdıramaz durumda olan kişiler için velinin bunu yapma hakkı olduğu dile getirilir. Tahâvî'ye göre böyle bir hak sahibi kişi için *veli* kelimesi kullanılabiliyorsa aynı şekilde nikâh akdini yapma hakkına sahip kimse için de *veli* denebilir[9]. Dolayısıyla "*Velisiz nikâh olmaz*" ifadesi kişinin kendini evlendirme velâyetine sahip olmaması durumunda kendi nikâhını kıymasının câiz olmadığı şeklinde yorumlanır.

Tahâvî'nin burada ihtilaflı haberlerden birini diğerine göre zayıf bulduğu halde yoruma açık görüp anlamlandırmaya çalıştığı ve kendi yorumunu dahi sağlam bir kaynakla desteklediği görülmektedir. Bu tutum Tahâvî'nin hadisleri amel dışı bırakma konusunda yalnızca sened değerlendirmesini yeterli görmediğini ve böyle durumlarda tevil imkânını kullanıp üstüne Kurʾân'dan destek arama yolunu tercih etmesiyle hadislere dair oldukça korumacı bir yaklaşıma sahip olduğunu gösterir.

Tahâvî'nin Kurʾân'a arz ederek tevil etmeye çalıştığı başka bir konu ezbere bilinen bir âyet karşılığı nikâh yapmanın cevazına dairdir. Tahâvî'ye göre "*(…) Onun (Kurʾân'ın) karşılığında -dünyalık menfaatler- yemeyin*" hadisi gereği Kurʾân'dan ezbere bilinen bir âyet, mehir yerine geçemez[10]. Bu görüşe aykırı olan rivâyette ise Hz. Peygamber bir adamı ezberindeki bir âyet karşılığı evlendirmiştir[11]. Tahâvî bu ikinci rivâyet için sıhhate dair bir yorum yapmaksızın[12] doğrudan onu tevil etme yoluna gider. Şöyle ki: Kurʾân'dan bir âyet karşılığında bir kimsenin evlendirilmesi esasında Hz. Peygamber'e özgü bir durumdur; zira Allah-u Teâlâ

---

sında yaptığı sıhhate dair yorumlar (Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/8-9) anlamsız kalacaktır. İkinci ihtimal ise ilk rivâyetin amel dışı kalması endişesine yöneliktir. Çünkü birinci rivâyeti daha zayıf görse dahi ihtiyat gereği tevil etmeye çalışmıştır. Zira Tahâvî bu haberi yorumlamaya başlarken *sabit olsa dahi birkaç anlama gelebileceğini* dile getirmiştir (Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/9). Dolayısıyla bu durumun ikinci ihtimale göre yorumlanması daha uygun olur.

[8] el-Bakara, 2/282.

[9] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/10.

[10] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/18.

[11] Ebû Abdillâh Muhammed el-Buhârî, *Sahîh*, nşr. Muhammed Züheyr b. Nâsır, Dâru Tavki'n-Necât, Beyrut 1422/2001, Nikâh, 32, 40; Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *Sahîh,* Dârül-Cîl, Beyrut 1334/1916, Nikâh, 76; Süleymân b. el- Eşʿas b. İshâk es-Sicistânî Ebû Dâvud, *Sünen,* Dârü'l-Kitâbi'l-ʿArabî, Beyrut ts., Nikâh, 30; et-Tirmizî, Nikâh, 23; Ebû Abdirrahmân Ahmed en-Nesâî, *Sünen,* Dârü'l-Maʿrife, Beyrut 1428/2007, Nikâh, 69; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/336.

[12] Tahâvî yüksek bir ihtimalle bu iki rivâyeti sıhhat bakımından birbirine denk kabul etmektedir.

"(…) nefsini Peygamber'e bağışlayan mümin kadını diğer müminler bir yana yalnız sana has olmak üzere kıldık"[13] buyurur. Bu durumda Allah'ın Peygamber'e has kıldığı bu özellik, Peygamber'in mehirsiz olarak sahip olabileceği bir kadını başka bir kişiyle yine mehirsiz olarak evlendirebilme yetkisini de içerir[14]. Dolayısıyla hadiste sözü geçen nikâhlama işi sadece Peygamber'e has bir durumdur ve başka herhangi bir kişi için böyle bir izin söz konusu değildir. İlgili konuya dair getirmiş olduğu bu yorumla Tahâvî hem ihtilaflı görünen bu rivâyet gruplarının esasında birbiriyle çelişmediklerini ortaya koymuş hem de sened itibarıyla sahih olan ikinci rivâyeti Kurʾân'dan bir delille manen de sabit kılmaya çalışmıştır.

Bu durum, hadisleri amel noktasında tehlikeye düşürdüğü iddia edilen Kurʾân'a arz yönteminin esas itibarıyla onları işlevsel hale getirme amacıyla da kullanıldığını gösterir.

İhtilaflı Bir Konu Hakkındaki Görüşünü Desteklemek Amacıyla Kurʿân'a Arz

Tahâvî, hakkında ihtilaflı birkaç grup rivâyetin olduğu konularda benimsediği görüşü delillendirmek ve desteklemek için de Kurʿân'a arz yöntemini kullanır.

Söz gelimi velisiz nikâh yapmanın câiz olduğu görüşünde olan Tahâvî bunu destekleyici bir argüman olarak konuyla alakalı bir âyete dikkat çeker. Bu âyet Maʿkil b. Yesâr'ın, kız kardeşinin eski eşiyle tekrar nikâh yapmasına engel olması üzerine iner ve âyette Maʿkil'in bu tutumundan vazgeçmesi emredilir[15]. Bu âyete göre Maʿkil'e böyle bir uyarıda bulunulması, kız kardeşinin nikâh akdini yapma yetkisinin kendisine ait olduğunu gösterebilir; fakat Tahâvî'ye göre Maʿkil'in bu davranışı velâyet yetkisinin kendisine ait olmasından değil, kız kardeşinin eski eşine yeniden dönmesini arzulamamasından ileri gelir. İşte bu sebeple bu olayın ardından inen âyette Maʿkil'in söz konusu evliliğe menfi bir müdahalede bulunmaması emredilir[16]. Dolayısıyla Maʿkil'in kız kardeşini nikâhlama velâyetine sahip olmadığı ortaya çıkar.

Buradan hareketle Tahâvî'nin ilgili hususiaki görüşünü desteklemek için de Kurʾân'a arzı uyguladığı görülür. Diğer taraftan Tahâvî'nin buradaki yaklaşımı değerlendirilirken *"Velisiz nikâh olmaz"* rivâyetini daha öncesinde yorumlayıp işlevsel hale getirdiği göz önünde bulundurulmalıdır; aksi halde Kurʾân'a arz yönteminin burada salt diğer rivâyeti amel dışı bırakma amacıyla kullanıldığı şeklinde hatalı bir anlayış ortaya çıkabilir.

Tahâvî bir kadınla evlenme niyetinde olan erkeğin o kadına bakmasının cevazına dair görüşünü de yine Kurʿân'a arz yoluyla destekler. Fakat bunu uygulamadan önce görüşüne aykırı olan rivâyeti diğerine uygun bir şekilde tevil eder[17].

---

[13] el-Ahzâb, 33/50.

[14] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/18.

[15] İlgili âyet şu şekildedir: *"Aralarında meşru bir şekilde anlaştıkları takdirde artık kocalarıyla nikâhlanmalarına engel olmayın"* (el-Bakara, 2/232).

[16] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/10.

[17] Evlenmek istediği kadının yüzüne bakılmasının câiz olduğunu düşünen Tahâvî *"Ey Ali! Bir bakışı*

Ardından *"Görünen kısmı haricinde süslerini açığa çıkarmasınlar"*[18] âyetini zikreder ve burada istisna edilen kısmın yüz ve eller olduğu kabul edildiğine göre evlenmek istenen kadının yüzüne de bakılabileceğini dile getirir[19].

SONUÇ

Hadislerin muhtevalarına yönelik tenkidin önemli unsurlarından biri olan Kurʿân'a arz metodu, metni herhangi bir âyetle tezat teşkil eden rivâyetlerin tespit edilmesi ve ihtilaflı haber gruplarının çözümlenmesi meselelerini konu edinir.

Uygulanışı sırasında manası açısından problemli rivâyetlerin sened tenkidine tabi tutulmadan doğrudan reddedilmesi bu metodu gerek klasik ulemâ gerekse günümüz araştırmacılarının eleştirilerinin hedefi haline getirmiştir.

Kurʿân'a arz metodu ister manası problemli rivâyetler olsun ister ihtilaflı haberler söz konusu olsun her iki uygulama alanı olarak da rey ekolüne müntesip Hanefî âlimler tarafından ekseriyet üzere kullanılır. Bununla beraber nadiren de olsa ehl-i hadis mensuplarının çeşitli şartlara bağlı olarak bu metodu uyguladıklarını görmek mümkündür. Her iki ekol için de önem arz eden ve hem muhaddis hem de fakih yönüyle öne çıkmış olan Tahâvî'nin Kurʿân'a arzı uygulayış biçimi, bu metodun mahiyeti bakımından oldukça önemli ipuçları vermiştir.

Şerḥu meʿâni'l-âs_âr eserinin yalnızca nikâh bölümü kapsamında Tahâvî'nin bu yöntemi iki amaç için uyguladığı görülmüştür. Bunlardan biri çelişkili haberlere dair yaptığı tevili desteklemek, diğeri ihtilaflı bir konuda benimsediği görüşü delillendirmek üzere Kurʿân'a arz etmektir. Bu bilgiden hareketle Tahâvî'nin ilgili metoda daha işlevsel bir boyut kazandırdığını söylemek mümkündür.

On iki bâb başlığı bulunan nikâh bölümünde toplam altı yerde Tahâvî'nin arz yöntemine başvurduğu görülmüştür. Bunlardan üçü, çelişkili haberlere dair yapmış olduğu tevili destekleme; diğer üçü ise ihtilaflı bir konuda benimsediği görüşü delillendirme amaçlı uygulanmıştır.

Esasında nikâh bölümünün ilgili eserin hacmine göre oldukça küçük bir orana sahip olması Tahâvî'nin arz yöntemini uygulayışı konusunda genel bir kanaat ortaya koymayı mümkün kılmaz. Bununla birlikte nikâh bölümündeki on iki bâb içerisinde toplam altı yerde arz örneğinin bulunması Tahâvî'nin arz yöntemini uygulama biçimine dair dikkate değer bir unsurdur. Zira bu durum Tahâvî'nin iki ihtilaflı meseleden birinde arz yöntemini uyguladığını gösterir. Bu da Kurʿân'a arz metodunu sıklıkla kullandığını gösterir.

Tespit edildiği üzere ihtilaflı haberler konusunda Tahâvî, herhangi bir rivâyeti ya da rivâyet grubunu Kurʿân'a arzı kullanarak amel dışı bırakmamıştır. Bu

---

diğerinin peşinden getirme. Çünkü birincisi senin lehinedir, ikincisine ise hakkın yoktur" (Ebû Dâvud, *Sünen*, Nikâh, 43; et-Tirmizî, Edep, 28; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/351, 353, 357) şeklinde bunu yasaklar mahiyetteki haberi şu şekilde tevil eder: Buradaki yasak, talip olma dışındaki haller ve helâl olmayan durumlar hakkındadır. Bu gibi hallerde kadının yüzüne bakmak tahrimen mekruh sayılır (Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/15).

[18] en-Nûr, 24/31.

[19] Tahâvî, *Şerḥu meʿâni'l-âs_âr*, 3/15.

metodu iki şekilde kullanan Tahâvî birincisinde ihtilaflı haberler konusunda öncelikle görüşüne aykırı olan rivâyeti tevil eder, ardından yapmış olduğu bu tevili Kurʿân'dan delil getirmek suretiyle desteklemeye çalışır. İkincisinde yine ihtilaflı bir konuda benimsediği görüşe aykırı olan haberi ilk olarak tevil eder, sonrasında ilgili konudaki görüşünü âyetlerle temellendirmeye çalışır. Diğer bir ifadeyle her iki biçimde de bir rivâyetin veya rivâyet grubunun reddedilmesi ya da amel dışı bırakılması söz konusu değildir. Bu bilgilerden hareketle Tahâvî'nin hadislere dair oldukça korumacı bir yaklaşıma sahip olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillah. *Müsned,* 12 Cilt, Beyrut, Cemʿiyyetu Merkezi'l-İslâmî, Dârü'l-Minhâc, 1431/2010.

Beroje, Sahip, "Şâfiî'nin Sünnetin Kur'ân'a Arzı Yöntemine Yönelttiği Eleştiriler ve Muâraza Problemine Yaklaşım Tarzı", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 17 (2011), 207-232.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed, *Sahîh* nşr. Muhammed Züheyr b. Nâsır, 9 Cilt, Beyrut, Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001.

Çakın, Kamil, "Hadisin Kur'ân'a Arzı Meselesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34/ (1985), 237-262.

Ebû Dâvud, Süleymân b. el- Eşʿas b. İshâk es-Sicistânî, *Sünen*, 4 Cilt, Beyrut, Lübnan, Dârü'l-Kitâbi'l-ʿArabî, ts.

Güleç, Hüseyin, "Âhâd Haberlerin Kur'ân'a Arzı", *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 1/2 (2017), 1-17.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed, *Sünen*, nşr. Şuʿayb Arnaʾût v.dğr, 5 Cilt, Kahire, Dârü'r-Risâleti'l-ʿÂlemiyye, 1430/2009.

İmâm Mâlik, Ebû Abdillâh el-Asbahî, *Muvatta*, 2 Cilt, Abu Dabi, Müʾessesetü Zeyd b. Sultan, 1425/2004.

Keleş, Ahmet, "Hadislerin Kabulü ve Reddinde Kur'ân'a Arz Yöntemi", *İslam Geleneğinde ve Modern Dönemde Hadis ve Sünnet*, ed. Bünyamin Erul, 44/467-501. İstanbul, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi (KURAMER), 2020.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *Sahîh,* 8 Cilt. Beyrut, Dârül-Cîl, 1334/1916.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed, *Sünen*, 2 Cilt. Beyrut, Dârü'l-Maʿrife, 1428/2007.

Özdemir, İbrahim, "İmâm Şâfiî'de Hadisin Kur'ân'a Arzı", *Diyanet İlmi Dergi* 54 (2018), 13-38.

Polat, Salahattin, "Hadislerin Kur'ân'a Arzının Problemleri", *Sünnetin Dindeki Yeri / Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, ed. Heyet, İstanbul, Ensar Neşriyat, 1998.

Tahâvî, Ebû Caʿfer Ahmed, *Hadislerle İslam fıkhı*, çev. M. Beşir Eryarsoy, 7 Cilt, İstanbul, Beka Yayıncılık, ts.

Tahâvî, Ebû Caʿfer Ahmed, *Şerḥu Meʿâni'l-Âs_Âr*, nşr. Muhammed Seyyid Cadelhak - Muhammed Zührî en-Neccâr, 5 Cilt. Kahire, ʿÂlemü'l-Kütüb, 1415/1994.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed, *Sünen*, nşr. Beşâr ʿAvvâd Maʿrûf, 6 Cilt, Beyrut, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1419/1998.